ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ҚАРШИ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

НАРЗУЛЛА БОЙМУРОДОВ

РАҲБАР ПСИХОЛОГИЯСИ

Олий таълим, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқармаларининг маъмурий ходимлари учун қўлланма сифатида тавсия этилган

Тошкент
«Янги аср авлоди»
2007

Психология фанининг асосий вазифаси одамлардаги психик фаолиятнинг моҳиятини, унинг ривожланиш қонуниятларини ўрганиб боришдан иборатдир. Мазкур қўлланмада олий таълим, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқармалари, маъмурий ходимларни раҳбарлик фаолиятига йўналтиришда инсон омили, раҳбарнинг меҳнат фаолияти жараёнида шаклланиб борадиган характери, темпераменти, профессионал қобилияти, ақлий имкониятлари ва уни шакллантириш йўллари, методлари ҳақида атрофлича фикр юритилади.

Кенг китобхонлар оммаси учун мўлжалланган мазкур қўлланмадан таълим-тарбия, тарғибот-ташвиқот, маъруза ва амалий машғулотлар, давра суҳбатлари ва бошқа мақсадларда ҳам фойдаланиш мумкин.

Талаб ва истакларни инобатга олган ҳолда психологияга оид тушунилиши қийин бўлган айрим сўз ва атамаларнинг изоҳли луғатини ҳам илова тарзида келтиришни мақсадга мувофиқ топдик.

Қўлланма Қарши Давлат университети Илмий кенгаши
томонидан нашрга тавсия этилган.

Масъул муҳаррир:
Азим ЖАББОРОВ,
Қарши Давлат университети психология кафедраси мудири, психология фанлари доктори, профессор.

Тақризчилар:
Тўра НАФАСОВ,
Қарши Давлат университети ўзбек тилшунослиги кафедраси профессори,
Мавлуда ФАЙЗИЕВА,
Психология фанлари номзоди.

ISBN 978-9943-08-164-2
© Нарзулла Боймуродов «Раҳбар психологияси». «Янги аср авлоди», 2007 йил

24. **Петроченко П.Ф.** Анализ трудовых показателей: (Учебное пособие). –М.: «Экономика», 1989.

25. **Платонов К.К.** Психология, 1980, 98-бет.

26. **Равшанов П.** Қашқадарё истиқлол арафасида. 1986-1989 йиллар. – Тошкент: «Маънавият», 2003, 10-11-бетлар.

27. **Рубинштейн С.А.** Исследование мышление советского психологии. – Москва: 1969 год.

28. **Скерябен Б.Д.** Общественное настроение. – Москва: 1968, 55-стр.

29. **Слингер Г.Э.** Труд в условиях рыночной экономики. Учебное пособие. – М.: 1996.

30. **Қаршибоев М., Мусаев Ф.** Тараққиётнинг ўзбек модели. –Тошкент: 2002, 5-бет.

31. **Гозиев Э.** Психологиянинг методологик масалалари. – Тошкент: «Университет» босмахонаси, 56-57-бетлар.

32. **Ҳамроев Мақсуд.** Тафаккур чиғириғи, «Қашқадарё» газетаси, 2007 йил 10 апрел.

33. «Кадрлар тайёрлаш сифати: муаммолар ва ечимлар», – Тошкент: 2003, 71-73 бетлар.

34. Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғат. Учинчи тўлдирилган нашри. –Т.: «Шарқ», 2006.

35. **Персонал.** Словарь-справочник. М.: РЭА им. Г.В. Плеханова, 1994.

36. Персонални бошқариш. – Тошкент: «Шарқ», 1998, 5-бет.

37. «Халқ сўзи» газетаси, 2004 йил, 18 сентябр.

38. «Халқ сўзи» газетаси, 2004 йил, 16 октябрь.

39. Экономика и социология труда: (Учебное пособие) Под ред. Адамчука В.В. ВЗФЭИ–М.: «Экономическое образование». 1994.

40. Экономика труда: (Учебник). Под.ред. Жукова М.И., Погосяна Г.Р. – М.: «Экономика», 1991.

41. «Бошқарувнинг педагогик-психологик харитаси» номли йўриқнома профессор Э. Гозиевнинг «Психологиянинг методологик асослари» номли рисоласидан олинди. 56-47-бетлар.

42. Эслатма. Иловалар «Персонални бошқариш», китобидан олинди. – Т.: «Шарқ»,1998 йил.

МУНДАРИЖА

Кириш сўз ўрнида 3

I БОБ
РАҲБАР ПСИХОЛОГИЯСИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР

1.1. Миллий ғоя ва истиқлол мафкураси билан қуролланган янги типдаги салоҳиятли раҳбар ходимларни тарбиялашда психология фанининг ўрни 20
1.2. Раҳбар шахсининг миллий эътиқоди ва маънавий қиёфаси 28
1.3. Янги типдаги раҳбар ва унинг иш вақти самарадорлиги 34
1.4. Раҳбарлик фаолиятининг ижтимоий-психологик омиллари 36
Раҳбарлик фаолияти нима 37
Раҳбар қандай ахлоқий-маънавий фазилатларга эга бўлиши лозим 38
Раҳбарлик одоби 39
Раҳбарлик ишини ташкил этиш маҳорати 41
Раҳбарларнинг ўзаро муносабатларида юз берадиган психологик тўсиқлар 42
Раҳбарнинг муомала маданияти 42
1.5. Раҳбарнинг меҳнат фаолияти жараёнида шаклланадиган характер ва темперамент хусусиятлари 43
Раҳбар шахсининг темперамент хусусиятлари 53
1.6. Раҳбар ва жамоа ўртасидаги психологик муносабатлар 56
1.7. Раҳбарнинг тинглаш маҳорати 64
1.8. Раҳбарнинг ўз ходимлари билан муомала қилиш маданияти ва психологияси 66
1.9. Раҳбарларнинг ўз қўл остида ишловчи ходимларига психологик таъсир кўрсатиш шакллари 73
Раҳбар шахснинг ижтимоий-психологик хусусиятларини профессионал талаблар даражасида ўрганиш 75
1.10. Раҳбарда миллий дунёқараш ва ижтимоий бурч ҳиссининг шаклланиб бориши 84

II БОБ
РАҲБАР ҚОБИЛИЯТИНИНГ ПСИХОЛОГИК КОМПОНЕНТЛАРИ

2.1. Раҳбар шахсида профессионал қобилиятларни шакллантириш 90
2.2. Раҳбарнинг иш методи технологияси 97
Раҳбарлар малакасини ошириш 102
2.3. Раҳбар ходимлар меҳнатини илмий асосда ташкил қилишнинг психологик муаммолари 103

2.4. Раҳбар психологиясининг эмоционал-иродавий компонентлари 109
2.5. Меҳнат интизоми ва уни мустаҳкамлашнинг ҳуқуқий-психологик воситалари 121
2.6. Раҳбарларнинг ҳуқуқий меъёрларни бузганлик учун жавобгарлик масъулияти 126
2.7. Раҳбарликнинг уч илдизи 128
Бошқарувнинг педагогик-психологик харитаси 140
Олий мактаб, халқ таълими, соғлиқни сақлаш ва ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқармаси (ректор ва директор) маъмурий раҳбарларнинг лавозими йўриқномаси 144
Факультет деканлари, декан ўринбосарлари ва ўрта махсус касб-ҳунар таълими бўлими бошлиқларининг лавозим вазифалари 146
Олий мактаб, халқ таълими, соғлиқни сақлаш,ўрта махсус ва касб-ҳунар таълими бошқармалари бош муҳандисларнинг лавозим вазифаси 147
Юрист-маслаҳатчи лавозим вазифалари 149
Ташқи иқтисодий алоқалар бошлиғининг лавозим вазифалари 151
Ташқи иқтисодий алоқалар бўйича етакчи мутахассиснинг лавозим вазифалари 152
Олий ва ўрта таълим ўқув юрти режа-иқтисод бўлими бошлиғининг лавозим вазифалари 153
Олий ва ўрта махсус ўқув юртлари бош ҳисобчиси лавозим вазифалари 154
Ўқув юртларида бош ҳисобчи ўринбосари лавозим вазифалари 155
Кадрлар бўлими бошлиғи лавозим вазифалари 156
Хўжалик бўлими мудирининг лавозим вазифалари 158
Ёнғиндан сақлаш соқчилик хизмати бошлиғи лавозим вазифалари 159
Олий ўқув юрти, тиббиёт ва ўрта махсус касб-ҳунар таълими бошқарма бошлиқлари (ректор ва директорлар)нинг раҳбарлик лавозимига оид профессиограммаси 161
Маъмурий раҳбарлар картасини тўлдириш ва психологик тавсифнома тузишга доир йўл-йўриқлар 164
Шахс хислатларининг алфавити 170
Психология терминларининг изоҳли луғати ҳақида 176

Фойдаланилган адабиётлар 324

Ижтимоий-услубий нашр

НАРЗУЛЛА БОЙМУРОДОВ

РАҲБАР ПСИХОЛОГИЯСИ
Ўқув қўлланма

Муҳаррир
Маъмура ҚУТЛИЕВА

Бадиий муҳаррир
Баҳриддин БОЗОРОВ

Техник муҳаррир
Елена ДЕМЧЕНКО

Мусаҳҳиҳ
Илҳом ҚОСИМОВ

Компьютерда саҳифаловчи
Феруза БОТИРОВА

Босишга 23.08.2007 й.да рухсат этилди. Бичими 84x108 1\32.
Босма тобоғи 10,25. Шартли босма тобоғи 17,22
Адади 500 нусха. Буюртма № 209.
Баҳоси келишилган нархда.

«Янги аср авлоди» нашриёт-матбаа марказида тайёрланди.
«Ёшлар матбуоти» босмахонасида босилди.
100113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.

Мурожаат учун телефонлар:
Нашр бўлими – 278-36-89; Маркетинг бўлими – 128-78-43
факс — 173-00-14; e-mail: yangiasravlodi@mail.ru